

Miten eläkevakuutuksen käy velkajärjestelyssä?

Rita Naapuri

Opinnäytetyö, AMK

Syyskuu 2022

Tradenomi (AMK), liiketalouden tutkinto-ohjelma

Juridiikka

Naapuri, Rita

Miten eläkevakuutuksen käy velkajärjestelyssä?

Espoo: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Lokakuu 2022, 36 sivua.

Liiketalouden tutkinto-ohjelma, juridiikka

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten yksityishenkilön eläkevakuutukselle tapahtuu velkajärjestelyssä. Tuleeko se realisoida velkojen maksuun, vai voiko velallinen säilyttää sen itsellään velkajärjestelyn jälkeenkin? Velkajärjestely on käräjäoikeuden tai muun tuomioistuimen myöntämä viimeinen keino yksityishenkilölle järjestellä velat. Viimeinen keino tarkoittaa sitä, että kaikki muut mahdolliset keinot velkojen maksamiseksi tai järjestelemiseksi on pitänyt selvittää ennen velkajärjestelyhakemuksen tekemistä.

Yksityishenkilöllä voi olla samaan aikaan säästettynä vapaaehtoista eläkevakuutusta, jonka takaisinnosto on tarkkaan määritelty sopimuksessa. Velkajärjestely ei pääsääntöisesti täytä vapaaehtoisen eläkevakuutuksen takaisinnostoehtoa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten tuomioistuimet ovat tehneet päätöksiä yksityishenkilön eläkevakuutusta koskien velkajärjestelyssä. Eläkevakuutuksen realisoiminen velkajärjestelyssä tarkoittaisi käytännössä sitä, että säästetty summa käytettäisiin yksityishenkilön velkojen maksuun velkajärjestelyn aikana. Yksityishenkilön tuloista ja varallisuudesta sekä niiden käyttämisestä velkojen suorittamiseksi velkajärjestelyssä on määritelty velkajärjestelylain 2 luvun 5 §:ssä.

Tutkimus on toteutettu laintulkinnan menetelmällä, jossa sananmukaisesti tulkitaan lakia ja sitä, miten lainsäätäjä on sen tarkoittanut. Korkein oikeus on lähimpänä lainsäätäjää ja sen päätökset toimivat opasteina alemmille tuomioistuimille. Laintulkinnalla tehdään päätelmiä laista ja arvioidaan miten lainkäyttäjät ovat sen perusteella tehneet päätöksiä.

Tutkimuksessa käydään läpi yleisesti velkajärjestely ja siihen kuuluvat osa-alueet. Tarkoituksena on antaa yleiskuva velkajärjestelyn kulusta ja siihen kuuluvista osa-alueista ja siitä, miten niitä katsotaan tässä oikeudellisessa menettelyssä. Tutkimukseen on valittu kuusi hovioikeuden päätöstä, joita vertaillaan keskenään ja arvioidaan, miten johdonmukaisesti ne on tehty, kun tarkastellaan velkajärjestelylain 2 luvun 5 §:ää sekä korkeimman oikeuden purkupäätöstä 2001:89 koskien eläkevakuutuksen realisoimista velkajärjestelyssä.

Avainsanat (asiasanat)

Velkajärjestely, laki yksityishenkilön velkajärjestelystä, vapaaehtoinen eläkevakuutus, maksuohjelma, maksuvelvollisuus, tuomioistuimet

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Naapuri, Rita

How does the debt arrangement deal with pension insurance?

Espoo: JAMK University of Applied Sciences, October 2022, 36 pages.

Business Administration, Jurisprudence

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

This study examines how a private person's pension insurance works in a debt arrangement. Will it be realized to pay debts, or can the debtor keep it himself even after the debt settlement? Debt settlement is the last resort granted by the district court or other court for an individual to settle debts. The last resort means that all other possible ways to pay or arrange your debts should have been explored before submitting the debt settlement application. At the same time, private individuals can have voluntary pension insurance saved up, the withdrawal of which is precisely defined in the contract. Generally, the debt arrangement does not fulfill the withdrawal condition of the voluntary pension insurance.

The aim of the study is to find out how the courts have made decisions regarding a private person's pension insurance in debt settlements. Realizing a pension insurance in a debt arrangement would practically mean that the saved amount would be used to pay the private person's debts during the debt arrangement. The income and assets of a private person and their use to pay off debts in a debt settlement are defined in Chapter 2, Section 5 of the Debt Settlement Act.

The research has been carried out using the law interpretation method, where the interpretation of the law and the intentions of the legislator are examined. The Supreme Court is the closest to the legislature and its decisions serve as guidelines for the lower courts. Legal interpretation draws conclusions about the law and evaluates how users of the law have made decisions based on it.

In the study, the debt arrangement and its sub-areas are reviewed in general. The purpose is to give an overview of the progress of the debt arrangement and the areas that belong to it and how they are examined in this legal process. Six decisions of the Court of Appeal have been selected for the study, which are compared with each other and assessed how consistently they have been made when looking at Chapter 2, Section 5 of the Debt Arrangement Act and the Supreme Court's annulment decision 2001:89 regarding the liquidation of the pension insurance in debt arrangement.

Keywords/tags (subjects)

Debt arrangement, law on personal debt arrangement, voluntary pension insurance, payment program, obligation to pay, courts

Miscellaneous (Confidential information)

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Tutkimusongelma ja -menetelmä.....	8
3	Velkajärjestely	9
3.1	Velkajärjestelylaki.....	9
3.2	Velkajärjestelyhakemus.....	10
3.3	Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet.....	11
3.4	Maksuohjelman vahvistaminen	11
4	Omaisuuslajit velkajärjestelyssä.....	12
4.1	Omistusasunto.....	13
4.2	Auto	13
4.3	Eläkevakuutus.....	14
5	Velkalajit velkajärjestelyssä	14
5.1	Tavalliset velat.....	15
5.2	Vakuusvelat	15
6	Tuomioistuimet	16
6.1	Käräjäoikeudet	16
6.2	Hovioikeudet	17
6.3	Korkein oikeus	17
7	Korkeimman oikeuden purkupäätös 2001:89.....	18
8	Tuomioistuinten ratkaisut.....	20
8.1	Käräjäoikeus ei realisoinut 16 000 € eläkevakuutuksia.....	20
8.1.1	Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä	21
8.2	Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi	22
8.2.1	Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä	23
8.3	Maksuvelvollisuutta ei jatkettu eläkevakuutuksen takia	23
8.3.1	Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä	24
8.4	Eläkevakuutusta ei tarvinnut käyttää velkojen maksuun	25
8.4.1	Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä	26
8.5	Käräjäoikeus määräsi eläkevakuutuksen realisoitavaksi.....	27
8.5.1	Hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta realisoitavaksi	27
8.6	Maksuvelvollisuuden jatkaminen olisi ollut kohtuutonta.....	28
8.6.1	Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä	29

9	Tulosten analysointi	30
10	Pohdinta.....	33
	Lähteet	35

1 Johdanto

Velkaantuminen muodostaa vanhan sanonnan mukaan markkinatalouden selkärangan. Suomi siirtyi luottoyhteiskunnaksi vuonna 1986, jonka jälkeen luotonanto vapautui ja luottojen saaminen parantui tosiallisen merkittävästi. Luottoyhteiskunnassa velkaantumista ei enää kaihdeta, vaan se kuuluu kotitalouksien ja yritysten arkipäivään. Velkaantuminen voi tapahtua monilla erilaisilla tavoilla. Yleisin tapa velkaantua on korollisen luoton ottaminen järjestyneiltä luottomarkkinoilta eli ammattimaisilta velkojilta. Luottojen lisäksi velkaantuminen on mahdollista myös joutumalla esimerkiksi vahingonkorvausvastuuseen tai rikkomalla sopimukseen kuuluvaa maksuvelvollisuutta. (Koulu & Lindfors 2013, 8–9.)

Velkaantumisen vapautuminen johti talouskasvun lisäksi ylivelkaantumisen ja maksuhäiriöiden kasvuun. Ylivelkaantuneella on yleisesti maksuhäiriöitä, eli ongelmia luottojen takaisinmaksussa, seurauksena velkojen määrän liiallisesta suhteesta velallisen tuloihin nähden. Maksukyvyttömyys on oma oikeustieteen osa-alueensa, jota kutsutaan myös insolvenssioikeudeksi. Tähän oikeudenalaan luetaan maksuvelvollisuuksien laiminlyönti ja niiden seuraamuksiin kuuluva säätely. (Koulu & Lindfors 2013, 8–17.)

Ylivelkaantumista ja vakavia maksuhäiriötä on alettu hoitaa tuomioistuinkeskeisellä velkajärjestelyllä. Tässä menettelyssä taloudellinen asiantuntemus ei ole oleellista, vaan lakia sovelletaan yksityistapauksiin lainkäytölle ominaisella tavalla. Velkajärjestelyssä on katsottu tuomioistuimen olevan sopivin elin suhteuttamaan velallisen velkavastuun ja arvioimaan hänen maksukykyänsä, eikä näin ollen velkojilla ole minkäänlaista päätösvaltaa siihen myönnetäänkö yksityishenkilölle velkajärjestely vai ei. (Koulu & Lindfors 2013, 60–61.)

Tässä tutkimuksessa on selvitetty, miten hovioikeudet ovat tehneet päätöksiä eläkevakuutuksen osalta yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Tutkimuksen lähdemateriaaliksi on valittu kuusi eri hovioikeuden ratkaisua, joita vertaillaan keskenään sekä tarkastellaan, miten johdonmukaisia ne ovat velkajärjestelylain 2 luvun 5 §:n ja korkeimman oikeuden purkupäätöksen 2001:89 kanssa. Päätökset tutkimuksen aineistoksi on otettu nimenomaisesti hovioikeudesta sen vuoksi, että useiden samantasoisten päätösten olemassaolo mahdollistaa keskinäisen vertailun, minkä lisäksi Suomen toiseksi korkeimpana tuomioistuimena hovioikeuden päätöksiä voidaan arvioida suhteessa sekä lakiin että korkeimman oikeuden päätökseen samasta asiasta.

Tutkimuksen aiheesta on säädetty velkajärjestelylain 2 luvun 5 §:ssä. Velkajärjestelylain 2 luvun 5 § 1 momentin mukaan ”Velkajärjestelyssä velallisen on käytettävä velkojensa suoritukseksi kaikki ne tulot, joita hän ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihin (maksuvara)”. Toisen momentin mukaan ” -- Perusturvaan kuuluvaan varallisuuteen luettaan velallisen omistusasunto, hänen ja hänen perheensä kohtuullinen asuntoirto- ja kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen. Jos velallisella on muuta varallisuutta, se on aina käytettävä velkojen suoritukseksi”. Kolmas momentti tarkoittaa vielä edellisiä; ”Velallisen on luovuttava muusta kuin perusturvaansa kuuluvasta omaisuudesta, joka on luovutettu hänen hallintaansa osamaksu- tai vuokrausluottosopimuksen nojalla”. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 1993/57, 5 §.)

Tutkimusaiheesta on tehty korkeimmassa oikeudessa purkupäätös vuonna 2001 numero 89. Tässä tapauksessa Kuopion kärjäoikeus oli määrännyt velallisen eläkevakuutuksen realisoitavaksi ja suoritettavaksi veloille velkajärjestelyn maksuohjelmassa. Velallinen valitti asiasta hovioikeuteen, joka ei muuttanut kärjäoikeuden päätöstä. Velallinen oli saanut valitusluvan korkeimpaan oikeuteen, joka teki päätöksen asiassa. (Edita n.d., KKO:2001:89.) Vaikka kyseessä ei ole nimenomaisesti ennakkopäätös, voidaan korkeimman oikeuden tekemästä päätöksestä ottaa mallia muihin samankaltaisiin tapauksiin.

Eläkevakuutus on vapaaehtoinen säästämisen muoto, jossa asiakas on voinut säästää kuukausittain tai kertaussummalla eläkevakuutukseen, joka sijoittaa vakuutuksen varat asiakkaan oman suunnitelman mukaisesti. Eläkevakuutus on tarkoitettu pitkäaikaiseen säästämiseen ja pääsääntöisesti sitä aletaan nostamaan takaisin työeläkkeen alkaessa kuukausittain tai kertanostona. (OP Sijoitusvakuutus, n.d.)

Tutkimuksen aihe on valittu omasta mielenkiinnosta tutkia, miten tuomioistuimet ovat tehneet ratkaisuja erilaisissa tilanteissa eläkevakuutuksen säilyttämisen osalta ja millä perusteilla päätökset ovat tehty. Aihe on ajankohtainen työtehtävissäni, ja toiveissani olisin löytää mielenkiintoinen tutkimuksen kohde, jotta pääsisin kehittämään omaa osaamistani ja kokoamaan muille kiinnostuneille kattavan tiedoston yleisesti velkajärjestelystä sekä eläkevakuutuksen kohtalosta yksityishenkilön velkajärjestelyssä.

2 Tutkimusongelma ja -menetelmä

Tämän työn tutkimusongelma on: miten eläkevakuutuksen käy velkajärjestelyssä. Velkajärjestelystä ja siihen liittyvistä asioista ratkaisut tekevät tuomioistuimet. Tutkimusongelma on ajankohtainen sen vuoksi, että eläkevakuutuksen ottaneita on nykyaikana velkajärjestelyssä ja eläkevakuutus on tuotteena suhteellisen uusi, joten siihen liittyvissä tuomioissa voi löytyä poikkeavuuksia. Suomessa myytiin vapaaehtoisia eläkevakuutuksia eniten vuonna 2003, jolloin sopimuksia tehtiin yli 90 000 kappaletta. Eläkevakuutuksien suosio on kuitenkin romahtanut ja vuoden 2012 jälkeen niitä on myyty vuositasolla vain muutamia satoja. (Hjelt 2019, Kuulutko niihin 700 000:een, joille myytiin vapaaehtoinen eläkevakuutus? Jatkaako vai lopettaa maksut – 9 kysymystä ja vastausta.) Tämän vuoksi tämä tutkimusongelma tulee todennäköisesti olemaan harvinaisempi tulevaisuudessa. Senkin vuoksi aiheeseen olisi hyvä saada vakiintunut käytäntö, jotta tuomioistuimet osaavat tehdä päätöksiä eläkevakuutusten osalta oikein, kun tämä tilanne tulee ajoittain vastaan.

Tutkimusongelmaa on tutkittu tässä työssä laintulkinnan menetelmällä. Menetelmä on valittu sillä perusteella, että se on oikeastaan ainoa käyttökelpoinen menetelmä tämän tutkimusongelman tutkimiseen. Laintulkinnan menetelmällä tulkitaan lakia ja arvioidaan, miten lainsäätäjä on tarkoittanut sen. Sen tavoitteena on löytää lainmukainen tai sen laatijan tarkoittama vastaava sisältö. Laintulkinnan lähtökohta on sanamuodon mukainen tulkinta. Se tarkoittaa sitä, että on perusteltua olettaa, että lain säätäjä on tarkoittanut juuri sitä, mitä on sanonut. (Norri 2014, 247–248.)

Monesti lainsäädäntökoneisto on liian hidasliikkeinen ja raskas voidakseen reagoida yhteiskunnasta nouseviin uudistuksiin tarpeeksi nopeasti (Aarnio 1989, 19.) Lakitekstillä annetaan tietoa oikeusjärjestyksestä ja sen sisällöstä. Lakitekstillä voi olla monia eri merkityksiä. (Aarnio 1989, 161.) Tätä varten on tarpeellista tulkita lakia, niin kuin lainsäätäjä on sen alun perin tarkoittanut. Tämän vuoksi myös lainsäätäjän on otettava huomioon, miten lakia voidaan tulevaisuudessa tulkita ja antaa siihen tarkentavia tietoja, jotta sen tarkoitus tulee lainkäyttäjälle selville. Näin ollen lain säätäjä ja sen tulkitsija tekevät yhteistyötä olematta välttämättä koskaan toistensa kanssa yhteydessä. (Aarnio 1989, 19.) Yksi apu laintulkinnalle ovat mahdolliset korkeimman oikeuden päätökset (Norri 2014, 248).

3 Velkajärjestely

Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin velkajärjestelystä ja mitä se tarkoittaa yksityishenkilölle. Mihinkoko velkajärjestely perustuu, miten siitä on säädetty laissa ja miten sen kulku käytännössä menee. Tarkoituksena on antaa yleiskuva lukijalle velkajärjestelystä.

Ensimmäiseksi käsitellään velkajärjestelylakia, jolle koko velkajärjestely perustuu. Toiseksi käsitellään velkajärjestelyhakemusta, kenen sellainen on mahdollista tehdä, ja minne se tulee toimittaa. Velkajärjestelylle on säädetty laissa myös yleiset edellytykset sekä esteet. Niitä käsitellään tarkemmin luvussa kolme. Lopuksi käsitellään maksuohjelman vahvistamista, joka suoritetaan velkajärjestelyhakemuksen hyväksymisen jälkeen. Käräjäoikeuden on myös mahdollista vahvistaa maksuohjelma hakemuksen yhteydessä.

3.1 Velkajärjestelylaki

Velkajärjestelystä annettiin oma lakinsa vuonna 1993, jonka nimi on Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. Se tuli ajankohtaiseksi 1990-luvun alun laman aikana, joka kosketti satoja tuhansia kotitalouksia. Kotitaloudet joutuivat laman vuoksi mittaviin maksuvaikeuksiin. Laki koskee nimensä mukaisesti yksityishenkilöiden velkoja. Yksityishenkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, jolla ei ole yritystä. Yritystoiminnassa syntyneitä velkoja käsitellään yrityssaneerauslain mukaisesti. (Linna 2019, 273–274.)

Velkajärjestelylaki tehtiin tarpeeseen nopealla aikataululla ja sitä onkin sen vuoksi muutettu olemassaolonsa aikana useaan kertaan. Se koettiin hyvin tarpeelliseksi 1990-luvun laman vuoksi ja näin ollen se valmisteltiin ja käsiteltiin eduskunnassa nopeassa tahdissa. Tämän vuoksi velkajärjestelylaki on myös osittain vaikeaselkoinen ja sitä on pyritty uudistamaan tasaisin väliajoin. 1990-luvun muutoksilla pyrittiin tiukentamaan velkajärjestelyyn pääsemisen edellytyksiä ja parantamaan velkojien asemaa, kun taas 2000-luvun muutoksilla paranneltiin lähinnä velallisen asemaa. (Koulu & Lindfors 2013, 155.)

Velkajärjestelylain tarkoituksena on saada velallisen taloudellinen tilanne hallintaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että velallisen velat järjestellään niiltä osin, joilta ne ylittävät velallisen maksukyvyyn. Näin saadaan aikaan niin sanottu rehabilitaatio, eli velallisen taloudellisen toimintakyvyn

palautuminen. (Linna 2019, 273.) Lisäksi lain tavoitteena on saada velkojat ja velalliset ratkomaan asiansa ensisijaisesti neuvottelemalla. Mikäli osalliset eivät pääse keskenään sovintoratkaisuun, asia voidaan siirtää tuomioistuimen ratkaistavaksi. (Lindström 2014, 476.)

3.2 Velkajärjestelyhakemus

Velkajärjestely on velkojen järjestelykeino, jota käytetään viimeisenä mahdollisuutena. Tämä tarkoittaa, että tätä ennen yksityishenkilön tulee selvittää, onko hänen tilannettaan mahdollista ratkaista mitenkään muuten kuin velkajärjestelyllä. Jos velkojen järjestely ei ole onnistunut ja velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät, voi yksityishenkilö tehdä hakemuksen käräjäoikeuteen itsekseen tai yhdessä talous- ja velkaneuvojan kanssa. (Velkajärjestely 2020.)

Velkajärjestely jätetään tuomioistuimeen. Sen voi jättää velallinen yksin, yhteisvastuullisen kanssa velallisen kanssa yhdessä, velallinen ja takaaja yhdessä, tai aviopuolisot yhdessä tai toistensa puolesta. Velkajärjestelyhakemus on aina samanmuotoinen, oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukainen lomake, jossa velallinen ilmoittaa velkansa, tulonsa, varansa sekä mahdollisen elatusvelvollisuutensa. Hakemukseen voidaan myös liittää maksuohjelmaehdotus ja ehdotus selvittäjästä. (Lindström 2014, 479.)

Asia tulee vireille, kun hakemus toimitetaan tuomioistuimen kansliaan. Tuomioistuimissa velkajärjestelyhakemukset käsitellään hakemusasioiden käsittelyjärjestyksessä. Velkajärjestely voidaan lain mukaan myöntää henkilölle, jonka kotipaikka on Suomessa. Lisäksi se on myös mahdollista myöntää alaikäiselle lapselle. (Lindström 2014, 480.)

Velkajärjestely alkaa sinä päivänä, kun tuomioistuin tekee päätöksen sen aloittamisesta. Sen oikeusvaikutukset alkavat pääosin samana päivänä. Hakemuksen myötä velalliselle tulee kuitenkin erilaisia velvollisuuksia, joiden mukaan hänen tulee toimia. Tiedonantovelvollisuus tarkoittaa, että velallisen tulee antaa kaikki tarpeellinen tieto velkajärjestelyn kannalta tuomioistuimelle, velkojille ja selvittäjälle. Myötävaikutusvelvollisuus tarkoittaa, että velallinen ei saa tehdä uutta velkaa ja hän voi käyttää varojaan vain välttämättömiin menoihin. Lisäksi tuomioistuin voi tehdä väliaikaisia päätöksiä, joissa tilanne voidaan pysäyttää asian käsittelyn ajaksi, jolloin velallinen ei saa esimerkiksi lyhentää velkojaan. Tuomioistuimen väliaikaiset päätökset voivat myös koskea muun muassa häätämisen tai ulosmittauksen keskeyttämistä. (Linna 2019, 276.)

3.3 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

Yksityishenkilön, joka hakee velkajärjestelyä, tulee olla maksukyvytön. Sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa velallinen on muuten kuin tilapäisesti kyvytön suorittamaan veloista. Tilapäinen maksukyvyttömyys voi johtua esimerkiksi opiskelusta tai pienestä työttömyysjaksosta. (Linna, 278.) Hakijan tulee myös asua Suomessa tai velkojen ja omaisuuden tulee olla pääosin Suomessa. Edellytyksiin kuuluu lisäksi se, että hakija on selvittänyt, onko hänen tilannettaan mahdollista järjestellä jollain muulla keinolla kuin velkajärjestelyllä. (Velkajärjestely 2020.)

Yksityishenkilön velkajärjestelylaissa on määritelty kuusi eri estettä velkajärjestelylle. Ensimmäinen este on, että maksukyvyttömyys on väliaikaista. Toinen se, että henkilö on aiemmin ollut velkajärjestelyssä. Velkajärjestely on tarkoitettu kertaluonteiseksi ratkaisuksi talousongelmiin. Kolmas este on, että henkilö on itse tarkoituksenmukaisesti heikentänyt omaa taloudellista asemaansa tai antanut virheellistä tietoa hakemuksessa. Esteen muodostaa neljänneksi se, jos maksuvelvollisuus on muodostunut rikoksen perusteella, tai jos henkilö on syytteessä tai epäiltynä rikoksesta, josta muodostuisi tulevaisuudessa maksuvelvoite. Viides este muodostuu siitä, jos velat ovat syntyneet elinkeinotoiminnassa, josta hakija on saanut liiketoimintakiellon tai on lainlyönyt yritystoimintaan liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia. Viimeinen eli kuudes este muodostuu, jos hakijan velkaantuminen on johtunut piittaamattomuudesta. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa hakijan on tullut velkaa ottaessaan ymmärtää, että hänen ei ole mahdollista maksaa sitä takaisin. (Velkajärjestely 2020.)

Velkajärjestelyn esteet tarkoittavat sitä, että yhdenkin toteutuessa velallisen kohdalla, se muodostaa esteen velkajärjestelylle. Velkajärjestely on kuitenkin mahdollista myöntää esteestä huolimatta. Tällöin myöntämiselle on oltava esteestä huolimatta painavat syyt, jotka on myös kirjattu lakiin. Tuomioistuimen arvio tapauskohtaisesti, onko esteestä huolimatta painava syy myöntää velalliselle velkajärjestelyä. (Velkajärjestely 2020.)

3.4 Maksuohjelman vahvistaminen

Tuomioistuimen hyväksyessä velallisen velkajärjestelyhakemuksen, tulee velalliselle sen jälkeen laatia ja vahvistaa maksuohjelma, jos hakija ei ollut liittännyt siitä ehdotusta hakemukseen. Maksuohjelman laatii velallinen joko itse, selvittäjän tai talous- ja velkaneuvojan kanssa. Lähtökohtana

käytetään sitä, että velallisen tuloista vähennetään sellainen osuus, jonka hän tarvitsee välttämättömiin elinkustannuksiin, ja loppuosa käytetään kokonaisuudessaan velkojen maksuun. (Linna 2019, 282–284.)

Tuomioistuimen vahvistamassa maksuohjelmassa ilmoitetaan selostus varallisuudesta, jota ei muuteta rahaksi, varallisuuden realisoimisesta saadut tuotot, velallisen nykyiset tulot sekä arvio niiden kehityksestä, välttämättömät elinkustannukset ja mahdollinen elatusvelvollisuus, jotka muodostavat velallisen maksuvaran. Näiden lisäksi maksuohjelmassa tulee olla selostus toimenpiteistä, joihin velallisen on ryhdyttävä, jotta hänen maksukykynsä parantuisi. Maksuohjelmassa on myös listattu vakuusvelat ja niiden vakuutena oleva omaisuus, tavalliset velat ja niihin käytettävä maksuvara, maksuaikataulu sekä maksuohjelman kesto. (Lindström 2014, 497.)

Maksuohjelman ollessa voimassa, voi velallisen elämäntilanne ja siihen liittyvät kustannukset tai tulot muuttua. Tällöin maksuohjelmaa joudutaan muuttamaan. Muutettu maksuohjelma vahvistetaan tuomioistuimen päätöksellä ja sen vaatimuksena on, että velallisen tulot tai menot ovat olennaisesti ja pitkäaikaisesti muuttuneet. (Linna 2019, 282.)

4 Omaisuuslajit velkajärjestelyssä

Tässä luvussa jatketaan yleiskuvan muodostamista velkajärjestelystä ja siihen kuuluvista osa-alueista. Tämän luvun tarkoituksena on luokitella velallisen omaisuus eri kategorioihin ja kertoa, miten niiden käy mahdollisesti velkajärjestelyssä. Kuitenkin tuomioistuimet tekevät lopulliset päätökset näidenkin osalta tapauskohtaisesti.

Ensimmäiseksi käsitellään mikä luokitellaan velallisen omistusasunnoksi ja missä tilanteissa se on mahdollista säilyttää myös velkajärjestelyn yli. Sen jälkeen käsitellään autoa ja minkälainen auto on velalliselle mahdollinen velkajärjestelyn aikana ja missä tilanteissa sen säilyttäminen on sallittu. Viimeiseksi kerrotaan yleisesti tämän tutkimuksen aiheesta, eli eläkevakuutuksesta. Eläkevakuutuksen kohtalo ei ole yksiselitteinen, kuten tässä tutkimuksessa tullaan huomaamaan, vaan sen kohtaloon vaikuttaa monet eri tekijät velallisen tilanteessa.

4.1 Omistusasunto

Velkajärjestelyssä velallisen on mahdollista säilyttää hänen perusturvaansa kuuluva omaisuus, johon velallisen vakituksena käyttämä asunto kuuluu tietyin edellytyksin. Hakijan tulee ensinnäkin käyttää kyseistä asuntoa ensisijaisena kotinaan ja hänen tulee omistaa se yksin tai yhdessä toisen henkilön kanssa, jotta se kuuluu velkajärjestelyssä perusturvan piiriin. Perusturvan piiriin kuuluu myös velallisen mahdollisen omistusasunnon lisäksi kohtuullinen asuinirtaimisto. Näillä tarkoitetaan muun muassa huonekaluja, kodinkoneita, taloustavaroita, kirjoja, televisioita sekä koriste-esineitä. (Koulu & Lindfors 2013, 166).

Säilyttääkseen asunnon, velallisen tulee pystyä maksamaan asuntoon liittyvää mahdollista vakuusvelkaa sekä sen lisäksi muita tavallisia velkoja vähittäiskertymän verran. Vähittäiskertymä laskeaan sillä perusteella, miten paljon velallinen pystyisi maksamaan tavallisia velkoja viiden vuoden aikana, jos hän asuisi esimerkiksi kohtuuhintaisessa vuokra-asunnossa. (Kääriäinen 2012.)

Jos velallinen ei pysty maksamaan omistusasuntoon liittyvää vakuusvelkaa ja sen lisäksi vähittäiskertymää tavallisille veloille, velallinen on velvollinen realisoimaan omistusasuntonsa ja muuttamaan kohtuullisen hintaiseen vuokra-asuntoon. Lisäksi loma-asunto tai muu vastaava, jota velallinen ei käytä vakituksena asuinpaikkanaan, ei näin ollen kuulu perusturvan piiriin ja tulee realisoida, kun velkajärjestely myönnetään. (Kääriäinen 2012.)

4.2 Auto

Velallinen voi pääsääntöisesti säilyttää autonsa velkajärjestelyssä, jos sen katsotaan kuuluvan henkilön perusturvaan (Velkajärjestelyyn.fi, Autosta velkajärjestelyssä). Perusturvaan kuuluvaan omaisuuden lasketaan velallisen kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet tai työvälineiksi rinnastettavat esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseksi. Tällaiseksi työvälineeksi rinnastetaan usein auto, jota velallinen tarvitsee työmatkoihinsa tai lasten kuljettamiseen. (Koulu & Lindfors 2013, 166–167.)

Velallisen perusturvaan kuuluvasta omaisuudesta tulee olla selvitys velkajärjestelyhakemuksessa. Henkilöauto kuuluu velallisen perusturvaan, jos siitä on olemassa työnantajan todistus, että auto

on velalliselle työssä välttämätön. (Lindström 2014, 490.) Velallinen saatetaan kuitenkin velvoittaa vaihtamaan auto edullisempaan, jos se on liian arvokas. (Koulu & Lindfors 2013, 167.)

4.3 Eläkevakuutus

Eläkevakuutus on yksityishenkilölle tarkoitettu pitkäaikaisen säästämisen muoto. Eläkevakuutukseen on mahdollista säästää kuukausittain tai suuremmilla kertamaksuilla, jotka sijoitetaan asiakkaan sijoitussuunnitelman mukaisesti. Asiakas voi toimia aktiivisesti sijoituskohteiden valitsemisen ja vaihtamisen osalta tai täysin passiivisenakin, oman valinnan ja mieltymyksen mukaisesti. Asiakas sopii sopimusta tehdessä omasta aikataulustaan, jonka mukaisesti hänelle tehdään sijoitussuunnitelma. Eläkevakuutukseen säästetään sopimuksen mukaisesti, ja sitä aletaan nostamaan osissa tai kerralla sovittuna ajankohtana, joka yleisesti on työeläkkeen alkamisen yhteydessä. Eläkevakuutusta ei ole mahdollista nostaa tätä aiemmin muuten kuin sopimuksessa ennakkoon määrättyjen tilanteiden kohdalla. Näitä on yleisesti ottaen kolme, eli kuoleman, avioeron tai pitkäaikaisen työttömyyden kohdalla. (OP Sijoitusvakuutus, n.d.)

Eläkevakuutus on pitkäaikaiseen säästämiseen ja sijoittamiseen tarkoitettu tuote. Sillä pyritään saavuttamaan tuottoja ja kerryttämään omaisuutta. Eläkevakuutus on tyypillisesti korko- tai sijoitussidonnainen, jolloin sen arvonkehitys määräytyy niiden mukaisesti. Sijoitussidonnaiset eläkevakuutukset sisältävät kuitenkin aina riskin pääoman menettämisestä. Yleisesti ottaen mitä suurempi tuotto-odotus on, sitä suurempi sijoituksen riskikin on. (Fine n.d., Henkivakuutus, säästö- ja sijoitusvakuutukset.)

Eläkevakuutuksen ottamiseen liittyy erilaisia verotuksellisia etuja. Sen vastapainoksi tuotteeseen liittyy usein myös erilaisia ehtoja, joita ilman eläkevakuutusta ei ole mahdollista nostaa ennen sovittua määräaika. Eläkevakuutuksien ehdoissa mainitaan erikseen poikkeustilanteet, joissa vakuutus on mahdollista nostaa ennen sen määräaika. (Fine n.d., Henkivakuutus, säästö- ja sijoitusvakuutukset.)

5 Velkalajit velkajärjestelyssä

Viimeisessä velkajärjestelyn yleistiedon sisältävässä luvussa on käsiteltynä velallisen velat ja miten ne on luetteloitu. Velallisella voi olla kahdenlaista velkaa, tavallista tai vakuusvelkaa. Tavallinen

velka tarkoittaa, että velalla ei ole omaisuudeksi luokiteltavaa vakuutta turvaamassa sen takaisin maksua.

Ensimmäiseksi käsitellään tavallisia velkoja ja kertoo mitä ne ovat ja miten niiden käy velkajärjestelyssä. Seuraavaksi on kerrottu tarkemmin vakuusveloista ja niiden kohtalosta. Luvut kertovat myös kumman velan velkojan asema on parempi.

5.1 Tavalliset velat

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat jaetaan tavallisiin ja vakuudellisiin velkoihin. Velkojen olennaisin ero liittyy siihen, miten velkoja voidaan järjestellä. Tavalliseen velkaan voidaan puuttua kaikilla velkajärjestelylaissa säädetyillä keinoilla, kun taas vakuusvelan järjestelykeinot ovat rajoitetummat. Yhteistä näille on kuitenkin se, että velkaan tulee soveltaa velkojan kannalta lievintä keinoa. (Koulu & Lindfors 2013, 167–168.)

Kun lainalla ei ole omaisuudeksi laskettavaa vakuutta turvaamassa sen takaisinmaksua, sen katsotaan velkajärjestelyssä olevan tavallista velkaa (Koulu & Lindfors 2013, 167). Vakuudeton velka voi syntyä monella eri tavalla. Yleisesti tunnetuimmat tavat ovat varmastikin erilaiset kulutusluotot, joita on mahdollista ottaa pankeilta tai muilta finanssialan toimijoilta. Lisäksi kulutusluottoja tarjoavat liikkeet, jotka myyvät tavaroitaan tai palveluitaan erä- tai osamaksukaupalla. Näiden lisäksi tavallinen velka voi syntyä erilaisilla sopimuksilla, joita henkilö on tehnyt. Tällainen sopimus voi olla esimerkiksi sähkönsopimus tai asunnon vuokra sopimus. Näiden maksamatta jättäminen synnyttää vakuudetonta velkaa, joka katsotaan velkajärjestelyssä tavalliseksi velaksi. (Kuluttajaliitto n.d., Velkaopas.)

5.2 Vakuusvelat

Vakuusveloilla tarkoitetaan sellaisia velkoja, joiden takaisinmaksua on turvaamassa velallisen hallinnassa oleva omaisuus. Velkoja pidetään vakuusvelkoina niiltä osin kuin vakuuden arvo kattaa saatavan määrän. Vakuuden ylijäävä osuus katsotaan tavalliseksi velaksi. (Koulu & Lindfors 2013, 167.)

Yleisin vakuusvelka on asuntolaina, jossa asunto on takaamassa velkaa. (Kuluttajaliitto n.d., Velkaopas). Vakuusvelaksi katsotaan myös erinäiset velat, joiden takaisinmaksua on turvaamassa velkojalla oleva esinevakuusoikeus velallisen omistamaan tai hänen hallinnassaan olevaan omaisuuteen. (Koulu & Lindfors 2013, 167.)

Velkajärjestelyssä vakuusvelan velkoja on paremmassa asemassa kuin tavallisen velan velkoja. Vakuusvelkoja voidaan järjestellä esimerkiksi muuttamalla maksuaikataulua, velan luotto korkoa voidaan alentaa tai hyvittää luotolle kertynyt viivästyskorko. Luottokoron alentaminen on kuitenkin ankarin keino, jolla vakuusvelkaan voidaan puuttua. Vakuusvelalle on kuitenkin aina maksettava vähintään pääoman nykyarvon säilyttävä korko. (Koulu & Lindfors 2013, 167.)

6 Tuomioistuimet

6.1 Käräjäoikeudet

Suomessa on yhteensä 20 käräjäoikeutta. Nämä käräjäoikeudet käsittelevät erilaisia riita-, rikos- ja hakemusasioita, jotka käsitellään ja ratkaistaan joko kirjallisessa menettelyssä tai istunnossa. Kirjallisessa menettelyssä asia ratkaistaan pelkästään asiakirjojen perusteella ja istunnossa taas jutun osapuolet kutsutaan menettelyyn paikan päälle. (Tuomioistuinlaitos 2021.)

Riita-asioissa on kysymys yritysten tai yksityisten henkilöiden erimielisyyksien ratkaisemisesta. Tapaukset ratkaistaan puolueettomasti käräjäoikeudessa. Tällaisia riita-asioita voi olla esimerkiksi erilaiset perintöriidat. (Tuomioistuinlaitos 2021.)

Suomen oikeusjärjestelmä on rakennettu pyramidin tapaan ja sen painopiste on sen ensimmäisessä asteessa eli käräjäoikeuksissa. Oikeusjärjestelmän tavoitteena on järjestää käräjäoikeuksien menettely niin luotettavaksi, että vain pieni osa niiden päätöksistä halutaan viedä ylempiin tuomioistuimiin. Käräjäoikeutta ylempi tuomioistuin eli hovioikeus toimii lähinnä muutoksenhakutuomioistuimena ja sen tarkoituksena on käsitellä päätöstä vain siltä osin kuin asianosainen on saattanut sen käsiteltäväksi. Pyramidin tavoitteen mukaisesti hovioikeuden oletetaan olevan käräjäoikeutta luotettavampi tuomioistuin, jotta ainoastaan murto-osa sen päätöksistä tulee ylimmän tuomioistuimen, eli korkeimman oikeuden, käsiteltäväksi. (Jokela 2022, 9.)

6.2 Hovioikeudet

Suomessa on yhteensä viisi hovioikeutta. Niiden päätehtävänä on toimia muutoksenhakutuomioistuimina. Tämä tarkoittaa, että ne lähinnä käsittelevät omiin tuomiopiireihin kuuluvien käräjäoikeuksien ratkaisusta tehtyjä kanteluista tai muita valituksia. (Tuomioistuinlaitos 2021.) Hovioikeuksia koskee vuoden 2017 alussa voimaan tullut tuomioistuinlaki, joka sisältää yleiset säännökset tuomareista ja tuomioistuimista. Lakiin on koottu aikaisemmat tuomioistuimia koskeneet lait ja asetukset. (Jokela 2022, 97–98.)

Hovioikeuden jäseniin kuuluvat hovioikeuden presidentti ja hovioikeudenneuvokset. Lisäksi sinne voi olla määrääjäksi nimetty asessoreja koulutustarkoituksessa. Hovioikeus on kolmijäsenisenä päätösvaltainen tuomioistuin, mutta tiettyjä vähäpätöisempiä ratkaisuja voi päättää myös yksi jäsen keskenään. (Jokela 2022, 97–98.)

Hovioikeus toimii yleisenä ylioikeutena, jonka päätehtäviä on käsitellä kantelut ja valituksen käräjäoikeuksien ratkaisusta. Hovioikeus ratkaisee myös syytteet, jotka koskevat muun muassa syyttäjien ja alituomareiden virkarikoksia. Ratkaisuiden lisäksi hovioikeuksien tulee valvoa tuomiopiireihinsä kuuluvien käräjäoikeuksien toimintaa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin. (Jokela 2022, 98.)

6.3 Korkein oikeus

Korkein oikeus valvoo lainkäyttöä omalla toimialallaan ja käyttää ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa. Korkein oikeus on myös ennakkopäätöstuomioistuin, jonka tehtävänä on antaa ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta. Ennakkopäätökset toimivat sen jälkeen ohjeina vastaavien tulevaisuudessa tapahtuvien oikeuskiistojen ratkaisemiseksi alemmille tuomioistuimille ja muille lainkäyttäjille. (Tuomioistuinlaitos 2021.) Samalla korkein oikeus huolehtii lainkäytön yhteneväisyydestä, poistaa mahdollisia vallitsevia epäselvyyksiä, johtaa oikeuskehitystä ja luo myös määrättyissä tilanteissa uutta oikeutta. (Launiala 2020, luku 1.1.1.)

Korkeimman oikeuden normiperustana ennakkopäätösjärjestelmään toimivat Suomen perustuslaki (731/199, PL) sekä oikeudenkäymiskaari (4/1734, OK). Perustuslain 99 § mukaan korkein oikeus on ylin tuomiovallan käyttäjä riita- ja rikosasioissa. Lisäksi myös korkein hallinto-oikeus toimii

ylimpänä tuomioistuimena (PL 3 §). Perustuslain mukaan lainsäädäntövalta kuuluu eduskunnalle. (Launiala 2020, luku 1.1.2.)

Korkeimman oikeuden tärkein tehtävä on luoda ennakkopäätöksiä ja tämän vuoksi yleisin syy valitusluvan myöntämiselle on ennakkopäätösperuste. Viime vuosikymmenen alkuvuosina korkeimman oikeuden julkaisemattoman tilastoinnin mukaan valitusluvan saaneista tapauksista 85 % oli ennakkopäätöstapauksia, 10 % purkuperusteisia ja 5 % oli muu paina syy. (Launiala 2020, luku 1.1.3.) Ennakkopäätös on korkeimman oikeuden tai muun lainkäyttöelimen antama ratkaisu, joka toimii ohjeena, kun muut tuomioistuimet ratkaisevat samankaltaisia tapauksia. Kuitenkaan kaikki korkeimman oikeuden päätökset eivät ole ennakkopäätöksiä, vaan korkein oikeus itse määrittelee, mitkä päätökset ovat julkaistu ennakkopäätöksinä. (Launiala 2020, luku 1.2.1.)

7 Korkeimman oikeuden purkupäätös 2001:89

Tutkimusongelmasta on tehty purkupäätös korkeimman oikeuden ratkaisussa 2001:89. Kyseessä ei ole varsinainen virallinen ennakkopäätös asiasta, mutta päätöksestä voidaan ottaa mallia, miten tulkita lakia ja millainen päätös sen nojalla on mahdollista tehdä samankaltaisessa tilanteessa. Seuraavissa tuleekin esille, että osa hovioikeuksien päätöksien perusteista noudattavat tätä tapausta.

Kyseisessä tapauksessa Kuopion käräjäoikeus oli vahvistanut maksuohjelmaehdotuksen, jonka mukaan velallisen eläkevakuutus, suuruudeltaan yhteensä 229 501 markkaa, tuli realisoida ja käyttää velkojen maksuun. Velallinen oli vastustanut tätä ja perustellut kantaansa sillä, että hänen ansiotoimintansa oli päättynyt vuonna 1993 hänen ollessaan 52-vuotias, jonka jälkeen hänelle ei ollut kertynyt eläkettä ja sen vuoksi lakisääteinen eläke oli jäänyt hyvin vähäiseksi. Hänen lakisääteinen eläketurvansa oli nettomäärältään 4 083 markkaa kuukaudessa. Velallinen oli parantanut omaa sekä perheensä tilannetta ottamalla omia eläkevakuutuksia, jotka muodostivat hänelle välttämättömän perusturvan tavallisia elinkustannuksia varten. (Edita n.d., KKO:2001:89.)

Kuopion käräjäoikeus vahvisti selvittäjän laatiman maksuohjelmaehdotuksen, jossa selvittäjä oli laittanut velallisen eläkevakuutukset realisoitavaksi velkojen maksua varten. Selvittäjä oli lausunut perusteluikseen, että vakuutusten takaisinnostoarvot olivat verrattavissa säästöihin velkajärjestyksessä eivätkä näin ollen kuuluneet velallisen perusturvaan, vaan ne oli käytettävä velkojen mak-

suun. Käräjäoikeuden mielestä velallisen perheellä oli verrattain hyvä tilanne ja perusteli ratkaisuaan myös velkajärjestelylain 5 § 2 momentilla, jonka mukaan velallinen on velvollinen käyttämään velkojensa suoritukseksi kaiken muun paitsi perusturvaan kuuluvan varallisuutensa. Velallinen valitti asiasta hovioikeuteen, joka ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä. Velallinen sai kuitenkin valitusoikeuden korkeimpaan oikeuteen. Valituksessa oli vaadittu, että velallisen eläke- ja henkivakuutusten takaisinnostoarvojen realisoiminen määrättäisiin purettavaksi korkeimmassa oikeudessa. (Korkein oikeus n.d., KKO:2001:89.)

Korkein oikeus perusteli ratkaisuaan ja totesi, että velkajärjestelyn peruseriaatteen mukaan velallisen tulee käyttää kaikki varallisuutensa velkojen maksamiseen, pois lukien velallisen perusturvaan kuuluva omaisuus eli omistusasunto, kohtuullisen tarpeen mukainen asuinirtaimisto ja henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen. Korkein oikeus oli samaa mieltä käräjäoikeuden sekä hovioikeuden kanssa siitä, että yksilölliset eläkevakuutukset otetaan yleisesti säästämisen- ja sijoittamistarkoituksessa ja ovat siten rinnastettavissa talletuksiin. Eläkevakuutus voidaan kuitenkin jättää voimaan poikkeuksellisesti, jos se on perusteltua. Tätä arvioidessa tulee ottaa huomioon vakuutuksen merkityksellisyys itsessään sekä se, että kummalle osapuolelle se on merkittävämpi. (Edita n.d., KKO:2001:89.)

Velallisella oli velkajärjestelyyn kuuluvaa velkaa noin 97 miljoonaa markkaa, joille oli kertymässä yhteensä 305 929 markkaa velanmaksua, josta 276 776 markkaa olisi tullut erilaisien eläkevakuutuksien rahaksi muuttamisella. Korkein oikeus totesi, että tällä rahaksi muuttamisella olisi ollut merkitystä velkojille ja että velallisen perheen eläkkeet olisivat kattaneet heille kohtuullisen toimeentulon. Tämän vuoksi ei olisi ollut perusteita poiketa velkajärjestelyn pääsäännöstä, että eläke- ja säästöhenkivakuudet ovat sellaista varallisuutta, joka tulee käyttää velkojen suoritukseksi. (Edita n.d., KKO:2001:89.)

Poikkeuksen muodosti korkeimman oikeuden mukaan kuitenkin velallisen ottama riskihenkivakuutus, joka oli otettu vain kuoleman varalle ja tarkoitettu puolison turvaksi, kunnes tämä saavuttaa eläkeiän. Lisäksi vakuutus toi välillistä turvaa myös kehitysvammaiselle pojalle. Vakuutussumma oli 240 140 markkaa ja sen takaisinnostoarvo 22 445 markkaa, joten rahaksimuutto ei olisi ollut koh-

tuullista eikä myöskään merkityksellistä velkojille ja näin ollen korkein oikeus päätti poiketa pääsäännöstä ja jättää tämän henkivakuutuksen realisoimisen velkajärjestelystä. Muilta osin hovioikeuden päätös jäi pysyväksi. (Edita n.d., KKO:2001:89.)

8 Tuomioistuinten ratkaisut

Tässä luvussa on käsitelty kuuden eri tapauksen ratkaisuja neljästä eri hovioikeudesta. Tapaukset on valittu aiheen mukaisesti, eli jokaisessa ratkaistaan nimenomaisesti tutkimusongelman mukaisesti, miten hovioikeudet ovat tulkinneet velkajärjestelylain 2 luvun 5 §:ää ja miten ne ovat tehneet ratkaisuja sen pohjalta eläkevakuutuksen realisoimisen suhteen. Lisäksi tarkastellaan, miten paljon hovioikeudet ovat ottaneet huomioon päätöksissään korkeimman oikeuden antaman purkupäätöksen 2001:89.

Tulevissa kappaleissa käsitellään jokainen tapaus erikseen. Kappaleissa käsitellään ensinnäkin kunkin tapauksen lähtökohta, miten osapuolet ovat mahdollisesti perustelleet omaa kantaansa ja millä perusteilla tuomioistuimet ovat tehneet päätöksensä.

8.1 Käräjäoikeus ei realisoinut 16 000 € eläkevakuutuksia

Tässä tapauksessa oli kyse siitä, tulisiko velallisen eläkevakuutukset realisoida velkajärjestelyssä ja käyttää velkojen maksuun. Velallisella oli yhteensä 16 000 € arvoisesti eläkevakuutuksia. Ne koostuivat Aktia Henkivakuutus Oy:n myöntämistä kolmesta eläkevakuutuksesta, joiden takaisinosto ei olisi mahdollista ennen eläkeikää muuten kuin vakuutussopimuksessa erikseen luetelluissa poikkeustilanteissa. (Surakka 2019, Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen.)

Keski-Suomen käräjäoikeus oli määrännyt velallisen eläkevakuutuksen realisoitavaksi maksuohjelmassa. Velallinen valitti käräjäoikeuden päätöksestä Vaasan hovioikeuteen. Valituksen vastapuolina olivat Oikeusrekisterikeskus, Santander Consumer Finance Ab sekä Stadshypotek Ab. (Surakka 2019, Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen.)

8.1.1 Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä

Vaasan hovioikeuden tuli päättää velallisen hakemuksesta velkajärjestelyasiassa S 18/1003 hakijan eläkevakuutuksesta. Hovioikeuden tuli katsoa tuleeko velallisen eläkevakuutus määrätä realisoitavaksi velallisen perusturvaan kuulumattomana omaisuutena, ja jos se katsotaan perusturvaan kuulumattomaksi omaisuudeksi, millaisin määräyksin se voitaisiin määrätä maksuohjelmassa realisoitavaksi. (Surakka 2019, Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen.)

Hovioikeus mainitsee perustuissaan, että yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan velkajärjestelyssä velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi kaikki ne tulot, joita hän ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihinsa. Perusturvaan kuuluvaan varallisuuteen luetaan velallisen omistusasunto, hänen ja hänen perheensä kohtuullinen asuntoirto- ja kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen. Jos velallisella on muuta varallisuutta, se on aina käytettävä velkojen suorituksiksi. (Surakka 2019, Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen.)

Vaasan hovioikeus otti perusteluissaan myös huomioon edelläkin käsitellyn korkeimman oikeuden 2001:89 purkupäätöksen, jossa oli katsottu, ettei eläkevakuutus kuulu velallisen perusturvaan, mutta se voidaan jättää poikkeuksellisesti vapaakirjalla voimaan. Tässä arvioinnissa tulee ottaa huomioon, kummalle osapuolelle vakuutus on merkittävämpi. Korkein oikeus oli omassa päätöksessään määrännyt eläkevakuutukset realisoitavaksi, vaikka velallisen puoliso oli työtön ja heillä oli kehitysvammaisen lapsi. (Surakka 2019, Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen.)

Hovioikeus punnitsi näin ollen ratkaisussaan, kummalle osapuolelle eläkevakuutus oli merkittävämpi. Tässä tapauksessa hakija eli valittaja oli 53-vuotias, jonka nettoansioiksi oli arvoitu 2 165,00 euroa. Nettoansiossa oli otettu huomioon hakijan avioliitto sekä kahden lapsen elatuskustannukset. Hakijan työeläkeotteen mukaan hänen eläkkeensä määrä oli 693,00 euroa kuukaudessa 25.10.2018 päivätyn otteen mukaan. Mikäli eläkevakuutus olisi voimassa hakijan eläkeikään asti, hänelle kertyisi lisää eläkettä 247,00 euroa kuukaudessa, jolloin hänen kokonaiseläkkeeksensä

muodostuisi 940,00 euroa kuukaudessa. (Surakka 2019, Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen.)

Vaasan hovioikeus katsoi, että hakijan eli valittajan työ- ja yrittäjäneläkkeeseen perustuva kertymä on pieni ja tulee olemaan jatkossakin pieni, vaikka hakija jatkaisi vakuutuksen maksamista eläkeikänsä asti. Hakijan maksuvaran oli laskettu olevan maksuohjelman aikana välillä 985,00 euroa – 1 355,00 euroa. Hovioikeuden mukaan tässä tapauksessa eläkevakuutuksella oli suurempi merkitys hakijalle, joten edellytykset eläkevakuutuksen voimaanjättämiselle olivat olemassa. Täten asia palautettiin Keski-Suomen käräjäoikeuteen yksilöllisten eläkevakuutusten realisointia koskevien määräysten poistamiseksi maksuohjelmasta. (Surakka 2019, Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen.)

8.2 Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi

Tässä tapauksessa velallisella oli eläkevakuutus, jonka arvo oli 17.10.2018 yhteensä 8 250,78 euroa. Tämän realisointiarvo olisi noin 5 725 euroa ennakonpidätyksen, takaisinnostopalkkion sekä kulujen vähentämisen jälkeen. Velallisen ilmoituksen mukaan hänen vapaaehtoisen eläkevakuutuksensa ennenaikainen takaisinnosto onnistuisi vain, jos hän eroaisi aviopuolisostaan, aviopuoliso kuolisi, velallinen olisi ollut vähintään vuoden yhtäjaksoisesti työtön työnhakija tai kun velalliselle olisi myönnetty eläkelainsäädännön mukainen eläke pysyvän osatyökyvyttömyyden tai pysyvän työkyvyttömyyden perusteella. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi.)

Keski-Suomen käräjäoikeuden vahvistaman maksuohjelman mukaan velallinen ei vapautuisi maksuvelvollisuudestaan eläkevakuutuksen osalta, vaikka takaisinnostoehdot eivät täytyisi maksuohjelman keston aikana. Käytännössä tämä olisi tarkoittanut sitä, että velallisen olisi tullut tilittää eläkkeestään tuo säästön määrä, vaikka velallisen maksuohjelma olisi muilta osin päättynyt. Velallisen olisi tullut tilittää eläkkeestä vakuutuksen osa velkojille niin kauan, kun hän olisi saanut itsensä suoritusta eläkevakuutuksesta. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi.)

8.2.1 Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä

Vaasan hovioikeudessa päätettiin 8.1.2020 velkajärjestelyasiassa S 19/342 eläkevakuutuksesta ratkaisunumerossa 3. Valittajana oli velkajärjestelyn hakija, eli velallinen, joka oli tyytymätön käräjäoikeuden päätökseen realisoida hänen eläkevakuutuksensa maksuohjelman päättymisen jälkeenkin. Hakija vaati, että realisointimääräys poistettaisiin ja eläkevakuutuksen tilitysvelvollisuus päättyisi maksuohjelman päättymispäivään. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi.)

Hovioikeus perustelu ratkaisuaan velkajärjestelylain 5 § 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan, että velallisen on aina käytettävä perusturvaansa kuulumaton varallisuus velkojensa suorittamiseksi. Hovioikeuden mukaan virkkeessä käytetty ilmaus ”aina” tarkoittaa sitä, että säännös on ehdoton. Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan eläke- ja säästöhenkivakuutusten takaisinostoarvot tai vakuutuksiin perustuvat suoritukset ovat sellaista velallisen perusturvaan kuulumatonta varallisuutta, jotka tulisi käyttää velkojen suoritukseksi siltä osin, kuin velallinen ei tarvitse niitä välttämättömiin elinkustannuksiinsa. Niitä ei myöskään tarvitse käyttää velkojen suoritukseksi, jos se olisi kohtuutonta. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi.)

Hovioikeus hylkäsi valituksen eikä muuttanut käräjäoikeuden päätöstä. Eläkevakuutus oli näin ollen käytettävä velkojen suoritukseksi. Hovioikeuden mukaan eläkevakuutuksen arvo ei ollut aivan vähäinen ja sen realisoimisella oli merkitystä velkojille. Kuitenkin säästösumman pienuus vaikutti siihen, että sen määrääminen maksuohjelman jälkeenkin suoritettavaksi veloille, johtaisi kohtuutomuuteen. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi.)

8.3 Maksuvelvollisuutta ei jatkettu eläkevakuutuksen takia

Tässä tapauksessa velallisen maksuohjelmassa ei oltu alun perin määrätty eläkevakuutusta realisoitavaksi. Velallisella oli tavallista velkaa lähes 193 000 €, jolle oli kertymässä maksuohjelmassa maksettavaa noin 5 800 €. Summa oli noin kolme prosenttia velkojen kokonaismäärästä. Maksuohjelman ulkopuolisen eläkevakuutuksen arvo oli myös 5 800 €. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Oulun kärjäoikeus oli vahvistanut velallisen maksuohjelmaehdotuksen sellaisenaan, eikä sen mukaan eläkevakuutusta tullut realisoida velkojen maksamista varten. Pankki oli valittanut kärjäoikeuden päätöksestä Rovaniemen hovioikeuteen. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

8.3.1 Hovioikeus ei muuttanut kärjäoikeuden päätöstä

Velkajärjestelyasia S 19/367, jossa pankki valittajana vaati kärjäoikeuden vahvistaman velallisen maksuohjelman muuttamista eläkevakuutuksen osalta, käsiteltiin Rovaniemen hovioikeudessa. Pankin valituksen mukaan maksuohjelmassa tuli määrätä, että velallinen ei olisi vapautunut maksuvelvollisuudestaan velkajärjestelylain 40 §:n 1 momentin perusteella, vaikka eläkevakuutuksen takaisinnostoehdot eivät olleet täyttyneet eikä velallinen ollut saanut eläkettä maksuohjelman keston aikana, vaan maksuvelvollisuus säilyisi niin kauan, kunnes maksuvelvollisuus olisi täytetty. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Pankin valituksen mukaan velallisen olisi tullut tilittää eläkkeellä jäätyään eläkevakuutuksen osuus eläkkeestään velkojille niin kauan, kun hän itse sai suoritusta vakuutuksestaan. Pankin mukaan eläkevakuutuksen määrä ei ollut vähäinen velkojille sen vuoksi, että velallisella oli tavallista velkaa yhteensä lähes 193 000,00 euroa, jolle kertyi maksuohjelmassa maksettavaa vain noin 5 800,00 euroa. Eläkevakuutuksen määrä oli 5 800,00 euroa, joka olisi kaksinkertaistanut tavallisille veloille kertyvän määrän. Velallinen ei ollut vastustanut pankin vaatimusta. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Ratkaisun perusteluissa oli myös mainittu korkeimman oikeuden päätös 2001:89. Siitä oli otettu tukea päätöksentekoon sen osalta, että eläkevakuutukset rinnastetaan velkajärjestelyssä talletuksiin, eivätkä ne näin ollen kuulu velallisen perusturvaan. Lähtökohtaisesti eläkevakuutukset on realisoitava ja käytettävä velkojen maksuun. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Hovioikeus katsoi, että riidatonta asiassa oli, että eläkevakuutuksen takaisinnostoehdot eivät täytyneet. Maksuohjelmassa oli kuitenkin määrätty eläkevakuutuksen käyttäminen velkojen maksuun, mikäli sen takaisinnostoehdot täyttyisivät maksuohjelman aikana. Riitaista asiassa oli kysymys siitä, että tuleeko maksuohjelmassa määrätä eläkevakuutus suoritettavaksi velkojille, vaikka sen takaisinnostoehdot täyttyisivät vasta maksuohjelman päättymisen jälkeen. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Rovaniemen hovioikeus totesi päätöksessään, että tässä tapauksessa eläkevakuutuksen merkitys oli velkojalle eli valittajalle selvästi pienempi kuin velalliselle. Eläkevakuutus turvasi tässä tapauksessa velalliselle kohtuullisen toimeentulon siinä vaiheessa, kun hän alkaisi saada eläkettä. Lisäksi eläkevakuutus ei ollut hovioikeuden mielestä sellaista varallisuutta, joka tulisi käyttää velkojen suoritukseksi maksuohjelman jälkeenkin. Näin ollen hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

8.4 Eläkevakuutusta ei tarvinnut käyttää velkojen maksuun

Tässä tapauksessa Lapin käräjäoikeus oli päättänyt vahvistaa maksuohjelman, jonka mukaan velallisen maksuvelvollisuus eläkevakuutuksenkin osalta päättyi maksuohjelman päättyessä. Se tarkoitti, että jos eläkevakuutuksen takaisinnostoehdot eivät täyttyisi maksuohjelman aikana, velallinen saisi pitää sen itsellään maksuohjelman päättymisen jälkeen. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Velallinen oli 47-vuotias ja hänen nettoansioikseen oli arvoitu 1 469,82 euroa kuukaudessa. Velallisella oli velkoja yhteensä 592 234,57 euroa, joista hän olisi tullut maksamaan maksuohjelman perusteella 14 657,45 euroa. Työeläkettä hänelle oli kertynyt 31.12.2018 mennessä 935 euroa kuukaudessa. Velallisen eläkevakuutuksesta mahdollisesti saaman kuukausittaisen lisäeläkkeen määrä ei ollut tiedossa. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

8.4.1 Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä

Rovaniemen hovioikeus antoi ratkaisunsa 29.5.2020 velkajärjestelyasiassa S 19/917 päätöksessään numero 165. Kyseessä oli pankin valitus, jossa se vaatii hovioikeutta muuttamaan käräjäoikeuden vahvistamaa maksuohjelmaa siten, että velalliselle asetettu maksuvelvollisuus eläkevakuutuksen perusteella pysyisi voimassa maksuohjelman päättymisen jälkeen niin kauan, kunnes maksuvelvollisuus olisi täytetty tai asia palautettaisiin käräjäoikeuteen. Velallisella oli velkoja yhteensä 592 234,57 euroa, joista valittajan eli pankin saatava oli 115 330,30 euroa eli noin 19,5 % velkojen kokonaismäärästä. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Pankki oli vaatinut maksuohjelman vahvistamisen muutosta eläkevakuutuksen perusteella jatkettavaksi niin kauan, kunnes maksuvelvollisuus olisi täytetty tai asia palautettu käräjäoikeuteen. Pankin mukaan perusturvaan kuulumaton omaisuus olisi muutettava rahaksi eikä velallinen näin ollen voisi vapautua maksuvelvollisuudesta täyttämättä tätä velvollisuuttaan. Omaisuus ei olisi voinut pankin mukaan jäädä velkajärjestelyn ulkopuolelle sillä sattumanvaraisella perusteella, olivatko takaisinostoehdot täyttyneet maksuohjelman keston aikana tai oliko velallinen alkanut saada eläkettä. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Velallisen mielestä käräjäoikeus oli ratkaissut asian oikein. 21.12.2018 mennessä hänelle oli kertynyt työeläkettä noin 935 euroa kuukaudessa. Lisäksi arvioitiin, että hänen työeläkkeensä tulisi olemaan määrältään vähäinen siinä vaiheessa kun hän jäisi eläkkeellä ja tätä varten hän oli varautunut ottamalla eläkevakuutuksen. Eläkevakuutusehtojen mukaan eläkeaika olisi vähintään kaksi vuotta ja sitä alettaisiin maksamaan aikaisintaan hakijan täytettyä 60 vuotta. Hakijan mukaan tästä vakuutuksesta saatava tulo menisi hänen välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja toimisi toimeentulon turvaajana hänen jäädessä eläkkeelle. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

Rovaniemen hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä sen perusteella, että on riitaista muuttaa maksuvelvollisuutta siihen asti, kunnes velallinen alkaa saamaan eläkettä. Hovioikeus otti ratkaisussaan huomioon velkojen kokonaissumman sekä niille kertyvän maksuvaran ja koki niiden

suhteen, että eläkevakuutuksella olisi valittajalle selvästi pienempi merkitys kuin velalliselle. Tämän vuoksi hovioikeus päätti olla muuttamatta käräjäoikeuden ratkaisua tässä tilanteessa. (Surakka 2020, Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen.)

8.5 Käräjäoikeus määräsi eläkevakuutuksen realisoitavaksi

Pohjois-Savon käräjäoikeus oli vuonna 2021 vahvistanut maksuohjelman, jossa vapaaehtoinen eläkevakuutus tuli käyttää velkojen maksuun. Velallinen oli maksuohjelman vahvistamisen aikaan 56-vuotias ja oli oletettavaa, että hän pystyisi todennäköisesti työskentelemään eläkeikään asti. (Surakka 2021, Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi.)

Velalliselle oli kertynyt lakisääteistä eläkettä 667,18 euroa. Velallisella oli vapaaehtoinen eläkevakuutus, jonka vakuutussumma oli 7 878,00. Vakuutussumman realisointiarvoksi oli arvioitu maksuohjelmassa noin 5 000,00 euroa. Velallisella oli maksuohjelman vahvistamisen aikaan velkaa yhteensä noin 135 000 euroa, josta oli kertymässä maksettavaa kolmen vuoden aikana veloille noin 12 400 euroa velallisen nettotuloista. Nettotuloiksi oli vahvistettu 1 332,13 euroa kuukaudessa, joista maksuvelvollisuus velkojen maksuun oli 289,14 euroa kuukaudessa. (Surakka 2021, Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi.)

8.5.1 Hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta realisoitavaksi

Itä-Suomen hovioikeus antoi ratkaisun 346 29.6.2021 velkajärjestelyasiaan S 21/378. Velallinen eli valittaja oli vaatinut käräjäoikeuden päätöstä kumottavaksi eläkevakuutuksen realisointia koskevalta osalta. Velallisen valituksen mukaan eläkevakuutuksen jättäminen hänen käyttöönsä olisi ollut perusteltua, sillä hänen lakisääteinen eläkkeensä tulisi jäämään pieneksi sen hetkisen kertymän 667,18 euron mukaan ja vakuutussumma 7 878,00 euroa ei olisi velkojille niin merkittävä kuin velalliselle itselleen. Vakuutussumman realisointiarvoksi oli arvioitu maksuohjelmassa noin 5 000,00 euroa. Vastapuolet Nordea Bank Oyj sekä Finnvera Oyj eivät olleet vastustaneet muutoshakemusta. (Surakka 2021, Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi.)

Itä-Suomen hovioikeus katsoi, että kysymyksessä oli yksinään se, että tuleeko valittajan eli velallisen eläkevakuutus määrätä realisoitavaksi velkajärjestelyssä. Hovioikeus tulkitsi velkajärjestelylain 5 § 2 momentin mukaan, että tällainen eläkevakuutus on rinnastettavissa talletuksiin ja näin ollen muutettava rahaksi ja käytettävä velkojen suoritukseksi. Eläkevakuutus voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti jättää voimaan tilanteissa, jotka ovat erikseen arvioitu. (Surakka 2021, Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi.)

Hovioikeuden mukaan velallisen eläkevakuutussäästö ei ollut aivan vähäinen, vaikka velkojille kertyvä osuus olisi ollut pieni heidän saataviinsa nähden. Valittajalla eli velallisella oli velkoja yhteensä noin 135 000,00 euroa maksuohjelman vahvistamisen hetkellä ja niistä oli kertymässä veloille kolmen vuoden maksuohjelmalla yhteensä noin 12 400,00 euroa. Velalliselle oli kertynyt 7.2.2020 mennessä eläkevakuutusta 7 878,86 euroa, jonka realisointiarvo oli maksuohjelman mukaan noin 5 000,00 euroa. Valittaja eli velallinen oli 56-vuotias ja hän olisi arvion mukaan pystynyt kerryttämään eläkevakuutusta lisää, mikäli hän pystyisi työskentelemään yhtäjaksoisesti eläkeikään asti. Maksuohjelmassa valittajan nettotuloiksi oli vahvistettu 1 333,13 euroa ja työeläkettä hänelle oli kertynyt siihen mennessä 667,18 euroa. (Surakka 2021, Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi.)

Itä-Suomen hovioikeus päätti muuttaa käräjäoikeuden vahvistamaa maksuohjelmaa eläkevakuutuksen osalta. Velallisen eläkevakuutusta ei määrätty käytettäväksi velkojen maksuun. Hovioikeus otti ratkaisussaan huomioon eläkevakuutuksen määrän, sen osuuden velkojen määrään sekä valittajan, eli velallisen, odotettavissa olevan työeläkkeen määrän ja totesi eläkevakuutuksen turvaavan velallisen kohtuullisen toimeentulon, ja näki sen olevan perustelu syy poiketa pääsäännöstä, että vakuutussäästöt tulisi käyttää velkojen maksuun. (Surakka 2021, Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi.)

8.6 Maksuvelvollisuuden jatkaminen olisi ollut kohtuutonta

Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa oli vahvistettu maksuohjelma, jossa maksuvelvollisuutta ei ollut jatkettu siihen asti, kunnes velallinen saisi nostaa vapaaehtoisen eläkevakuutuksensa. Käräjäoikeus oli katsonut, että maksuvelvollisuuden jatkaminen yli kymmenen vuoden ajan maksuohjelman päättymisen jälkeen olisi kohtuutonta. (Surakka 2021, Hovioikeuskaan ei määrännyt velallisen eläkevakuutusta realisoitavaksi maksuohjelmassa.)

Velallisella oli säästettynä 25 700 euron eläkevakuutus. Työeläkettä velalliselle oli kertynyt 2019 kesäkuuhun mennessä 1 449,47 euroa. Hänellä oli vakituinen työpaikka ja lähes 15 vuotta eläkeikään. Vakituiset menot velallisella olivat maksuohjelman mukaan 1 040 euroa kuukaudessa. (Surakka 2021, Hovioikeuskaan ei määrännyt velallisen eläkevakuutusta realisoitavaksi maksuohjelmassa.)

8.6.1 Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä

Helsingin hovioikeudessa ratkaistiin valitus velkajärjestelyasiassa S 20/1703. Siinä oli kyseessä, pitäisikö velallisen maksuohjelmaa muuttaa siten, että eläkevakuutus tulisi realisoida maksuohjelman aikana. Valittajina olivat rahoitusyhtiöt, jotka vaativat käräjäoikeuden päätökseen muutosta eläkevakuutuksen osalta, että se tulisi määrätä realisoitavaksi maksuohjelmassa velkojien hyväksi. (Surakka 2021, Hovioikeuskaan ei määrännyt velallisen eläkevakuutusta realisoitavaksi maksuohjelmassa.)

Velallisella oli eläkevakuutus, jonka arvo oli 25 700,00 euroa, joka tulkittiin kokonaiskuvaan katsoen merkittäväksi. Lisäksi velalliselle oli kertynyt työeläkettä kesäkuuhun 2019 mennessä 1 449,47 euroa. Velallisella oli myös vakituinen työsuhde ja 15 vuotta eläkeikään, joten hän pystyisi työkykynsä mukaan kerryttämään sekä työeläkettä että eläkevakuutusta vielä kohtuullisesti. Valittajien mukaan, kun otetaan huomioon, että velallisen menoiksi oli maksuohjelmassa ilmoitettu 1 040,00 euroa, velallisen toimeentulo olisi ollut turvattu ilmankin eläkevakuutusta. Näiden perusteluiden vuoksi valittajat eli velkojat vaativat maksuvelvollisuuden jatkamista maksuohjelman jälkeenkin. (Surakka 2021, Hovioikeuskaan ei määrännyt velallisen eläkevakuutusta realisoitavaksi maksuohjelmassa.)

Velallinen oli vastannut tähän valitukseen, että velkaantuminen oli johtunut sairaudesta eikä ollut varmuutta siitä, onko hän työkykyinen eläkeikään asti. Eläkevakuutuksen realisointi ei onnistuisi velkajärjestelyn takia, vaan sille oli määrätty tarkat takaisinnostoperusteet, joten olisi todennäköistä, että eläkevakuutusta ei voitaisi realisoida maksuohjelman aikana. Velallinen vetosi myös siihen, että eläkevakuutuksen merkitys olisi hänelle merkittävämpi kuin valittajille. Lisäksi 15 vuoden realisointiaika oli velallisen mukaan kohtuuton ottaen huomioon hänen tilanteensa. (Surakka 2021, Hovioikeuskaan ei määrännyt velallisen eläkevakuutusta realisoitavaksi maksuohjelmassa.)

Helsingin hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä. Hovioikeus katsoi, että eläkevakuutuksen arvo 25 700,00 euroa ei ollut vähäinen verrattuna velallisen vakuusvelkojen määrään 87 072,70 euroa. Kolmen vuoden maksuohjelmalla kertymä vakuudettomille veloille oli 35 169,96 euroa. Kuitenkin eläkevakuutuksen ehdot olivat selkeät, eikä velkajärjestely ollut peruste sen realisoimiselle, vaan sen takaisinosto-oikeus alkaisi vasta eläkeiässä. Helsingin hovioikeus katsoi myös vakuutuksen olevan huomattavasti merkittävämpi velalliselle kuin velkojille. (Surakka 2021, Hovioikeuskaan ei määrännyt velallisen eläkevakuutusta realisoitavaksi maksuohjelmassa.)

9 Tulosten analysointi

Tämän työn tutkimusaiheena oli tarkastella, miten eläkevakuutuksen käy velkajärjestelyssä. Tutkimuksen pääkysymykseen on tehty purkupäätös korkeimmassa oikeudessa vuonna 2001. Kaikki hovioikeuden ratkaisut, jotka ovat otettu huomioon tässä tutkimuksessa, ovat tehty tämän jälkeen.

Päätöksiä analysoidessa, voidaan aloittaa analysointi tarkastelemalla niitä ensiksi tiivistettynä kokonaisuutena aikajärjestyksen mukaisesti. S 18/1003 päätösnumero 182 oli tehty Vaasan hovioikeudessa, jossa hovioikeus oli päättänyt muuttaa käräjäoikeuden ratkaisua ja jättää vakuutuksen realisoimisen maksuohjelmasta. Hovioikeus oli perusteluissaan ottanut mallia päätökseen korkeimman oikeuden ennakkoratkaisusta ja katsoi eläkevakuutuksella olevan suurempi merkitys velalliselle kuin velkojille.

Toinen kohde S 19/342 päätösnumero 3 oli myös tehty Vaasan hovioikeudessa. Tässä tapauksessa hovioikeus hylkäsi velallisen valituksen ja piti käräjäoikeuden päätöksen voimassa, jonka mukaan velallisen eläkevakuutus tuli käyttää velkojen maksuun. Tässä säästösumman pienuus vaikutti siihen, että hovioikeuden mielestä vakuutussumma käytettäisiin maksuohjelman aikana vain, jos sen realisointiehdot täyttyisivät. Tämä tarkoittaa, että jos vakuutuksen realisointiehdot eivät täytyisi maksuohjelman aikana, velallinen saisi pitää vakuutuksen itsellään maksuohjelman päättymisen jälkeen. Näissä tapauksissa hovioikeudet olivat perustelleet päätöstään joko lailla tai korkeimman oikeuden päätöksellä. Ensimmäistä päätöstä antaa velallinen pitää vakuutus itsellään oli perusteltu korkeimman oikeuden ennakkopäätöksellä, ottaen huomioon kummalle vakuutussumma olisi merkityksellisempi. Toisessa tapauksessa oli perusteltu päätöstä lain mukaisesti, että sa na ”aina” pykälässä ei anna joustamisen varaa ja näin ollen vakuutus on käytettävä velkojen maksuun.

Kolmannessa vertailtavassa päätöksessä Rovaniemen hovioikeus päätti jättää käräjäoikeuden mukaisesti vakuutuksen velalliselle sen vuoksi, että se oli merkittävämpi velalliselle kuin velkojille. Velallisella oli paljon velkaa, joille kertyi maksuohjelmassa vain murto-osa ja tämän lisäksi säästetty eläkevakuutus oli myös suhteellisen pieni.

Neljännän päätöksen oli myös antanut Rovaniemen hovioikeus. Tässäkin tapauksessa kyseessä oli velkojan valitus, jossa vaadittiin jatkamaan velallisen maksuvelvollisuutta siihen saakka, kunnes vakuutus olisi mahdollista realisoida ja käyttää velkojen maksuun. Hovioikeus päätti olla muuttamatta käräjäoikeuden päätöstä sen perusteella, että olisi ristiriidassa velkajärjestelyn kanssa muuttaa maksuvelvollisuutta. Lisäksi hovioikeus oli ottanut huomioon sen, että vakuutuksella olisi selvästi suurempi merkitys velalliselle kuin velkojalle.

Viidennen päätöksen oli tehnyt Itä-Suomen hovioikeus. Tässä tapauksessa velallinen oli valittanut käräjäoikeuden päätöksestä ja vaati sen kumoamista eläkevakuutuksen realisoinnin osalta. Itä-Suomen hovioikeus perusteli päätöstään velkajärjestelylain 5 § 2 momentin mukaan, että eläkevakuutus on rinnastettavissa talletuksiin ja näin ollen se on muutettava rahaksi ja käytettävä velkojen maksuun. Hovioikeuden mukaan eläkevakuutus voidaan kuitenkin jättää erikseen arvioituissa poikkeustilanteissa voimaan. Hovioikeus muutti käräjäoikeuden päätöstä ja päätti jättää eläkevakuutuksen velalliselle. Päätöksessä oli otettu huomioon eläkevakuutuksen ja velkojen määrä sekä velallisen odotettavissa olevan työeläkkeen määrä, ja näiden vuoksi se poikkesi pääsäännöstä.

Helsingin hovioikeus ratkaisi kuudennen vertailukohteen. Tässä valituksen tekijänä olivat velkojat, jotka vaativat, että eläkevakuutus realisoitaisiin maksuohjelmassa velkojen hyväksi. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä ja eläkevakuutus jäi velallisen hyväksi. Hovioikeus perusteli ratkaisuaan sillä, että vakuutuksen ehdot olivat selkeät sen osalta, että sen takaisinnosto alkaisi vasta eläkeiässä. Lisäksi Helsingin hovioikeus katsoi, että vakuutuksella olisi huomattavasti suurempi merkitys velalliselle kuin velkojille.

Kun tarkastellaan velkajärjestelylakia ja tulkitaan sen 2 luvun 5 §:ää, sen ensimmäinen momentti kuuluu; ”Velkajärjestelyssä velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi kaikki ne tulot, joita hän ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihin

(maksuvara).” Velallisen tulisi siis tämän mukaan käyttää kaikki tulonsa, joita hän ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiin tai elatusvelvollisuuksiaan varten.

Kun kyse on omaisuudesta, 5 § toinen momentti luettelee, mitkä kuuluvat näissä tapauksissa velallisen perusturvaan. Velkajärjestelylain 2 luvun 5 § 2 momentin mukaan; ”Velallisen perusturvaan kuuluva varallisuus voidaan muuttaa rahaksi vain 15, 29 ja 33 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Perusturvaan kuuluvaan varallisuuteen luetaan velallisen omistusasunto, hänen ja hänen perheensä kohtuullinen asuntoirto- ja kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen. Jos velallisella on muuta varallisuutta, se on aina käytettävä velkojen suoritukseksi.” Velkajärjestelylain 5 § 2 momentin mukaan on perusteltua päätellä, että ensinnäkään eläkevakuutus ei kuulu velallisen perusturvaan. Lisäksi viimeisessä lauseessa käytetty muoto ”aina” ei jätä varaa tämän kohdan tulkittamiseen toisin kuin tässä laissa on määrätty.

Kun kyse on muusta kuin perusturvaan kuuluvasta omaisuudesta velkajärjestelylain 2 luvun 5 § 3 momentti määrää, että; ”Velallisen on luovuttava muusta kuin perusturvaansa kuuluvasta omaisuudesta, joka on luovutettu hänen hallintaansa osamaksu- tai vuokrausluottosopimuksen nojalla.”

Velkajärjestelylaki ei anna tilaa poikkeuksille niin usein kuin tässä tutkimuksessa vertailtavissa päätöksissä on tehty. Tilannetta ja siihen liittyviä päätöksiä hankaloittaa eläkevakuutuksen vaikea realisoiminen. Ennakkotuomioistuimen tulisi kiinnittää tähän enemmän huomiota ja miten tällaiset tilanteet ratkaistaisiin. Tulisiko näissä tapauksissa maksuvelvollisuutta jatkaa eläkevakuutuksien osalta maksuohjelman jälkeen, vai päättää se normaalisti, jolloin velallinen saa todennäköisemmin pidettyä eläkesäästön itsellään? Vai tulisiko päätösten tekemistä jatkaa edelleen samalla tavalla, jolloin jokainen tuomioistuin miettii ratkaisunsa tapauskohtaisesti? Haastavaksi analysoinnin tekee myös se, että kyseisestä pykälästä ei ole hallituksen esitystä, josta selviäisi vielä tarkemmin lainsäätäjän tarkoitus.

Kuudesta päätöksestä viidessä oli annettu velallisen pitää eläkevakuutuksensa velkajärjestelystä huolimatta. Kyseessä on suhteellisen suuri luku, kun kyseessä on poikkeava päätös pääsääntöön.

Velkajärjestelylaki ei anna kovinkaan paljon tilaa poikkeuksille, mutta kun otetaan huomioon korkeimman oikeuden purkupäätös, voidaan tapauskohtaisesti arvioida myös se, miten suuri merkitys summalla on kummallekin osapuolelle. Käytännössä voidaan kuitenkin olettaa, että suuressa osassa tapauksista säästöllä on suurempi merkitys velalliselle kuin velkojalle, sillä velkajärjestelyn tarkoituksena on päättää velallisen maksuvelvollisuus tietyn, suhteellisen lyhyen ajan kuluessa, jotta voidaan palauttaa velallisen maksukyky. Näin ollen velkaa on suurempi summa kuin mitä velallisen on mahdollista hoitaa maksuohjelman aikana, ja velallinen on lähtökohtaisesti aina heikommassa asemassa kuin velkoja. Jos otetaan vain tämä lähtökohta huomioon, on se ristiriidassa velkajärjestelyn pääsäännön kanssa, että kaikki perusturvaan kuulumaton omaisuus tulee käyttää velkojen maksuun.

10 Pohdinta

Eläkevakuutuksien realisoinnista on vaihtelevaa oikeuskäytäntöä, kun tarkastellaan eri hovioikeuksien päätöksiä. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu (esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisu 2001:89), että yksilölliset eläke- ja henkivakuutukset otetaan yleensä säästämistä tai sijoitustarkoituksessa ja ne ovat siten rinnastettavissa talletuksiin. Tällaiset vakuutukset eivät kuulu perusturvaan ja ne on lähtökohtaisesti muutettava rahaksi ja käytettävä velkojen suoritukseksi. Vakuutuksen voimaan jättäminen niin sanotulla vapaakirjalla voi kuitenkin olla poikkeuksellisesti perusteltua. Tässä arvioinnissa on otettava huomioon paitsi vakuutuksen merkitys vakuutuskorvaukseen oikeutetun kannalta myös rahaksi muuttamisen merkityksellisyys velkojien kannalta.

Tämän tutkimuksen perusteella eläkevakuutuksen realisoinnista velkajärjestelyissä on vaihtelevaa oikeuskäytäntöä hovioikeustasolla. Ratkaisut on tehty tapauskohtaisen arvioinnin perusteella, eikä niissä ole huomattavissa selkeää yhteneväistä oikeuskäytäntöä. Eläkevakuutus ei kuulu pääsäännön mukaan velkajärjestelyssä niin kutsuttuun perusturvaan ja näin ollen eläkevakuutus pitäisi säännöksen sanamuodon perusteella lähtökohtaisesti realisoida ja käyttää velkojen maksuun. (Surakka 2021, Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi.)

Eläkevakuutuksen vaikea realisoiminen velkajärjestelyssä voi toimia epärehellisen velallisen puolesta siinä mielessä, että hänen on mahdollista kerryttää velkaantuessaan eläkevakuutusta, jota

hänen ei kuitenkaan tarvitse maksaa velkojille velkajärjestelyssä. Velkajärjestely on kestoaltaan kuitenkin lyhyt ja sen tarkoituksena olisi elvyttää velallisen taloudellinen tilanne. Kuitenkin tässä on velallisen mahdollista jopa kerryttää eläkevakuutusta velkarahoilla.

Kuitenkin eläkevakuutus voi turvata velallisen perusturvaa niissä tapauksissa, kun velallisen työeläkkeen määrä ei riittäisi kattamaan kohtuullisia elinkustannuksia. Näissä tapauksissa eläkevakuutuksen olemassaolo ja realisoimatta jättäminen olisikin velkajärjestelyn periaatteen mukaisesti, eli velallisen maksukyvyn palauttamista tukevaa.

Tämä tutkintakysymys on muodostunut sen vuoksi, että eläkevakuutuksen realisoiminen maksuohjelman aikana on erittäin hankalaa. Vapaaehtoisilla eläkevakuutuksilla on omat sopimusehtonsa, joiden mukaan niitä on mahdollista nostaa ennaikaisesti. Velkajärjestely ei, ainakaan toiseksi, kuulu näihin sopimusehtojen mukaisiin poikkeustilanteisiin. Jatkokysymyksenä voisi pohtia, tulisiko vapaaehtoisen eläkevakuutuksen sopimusehtoja vai velkajärjestelylakia muuttaa, näihin tilanteisiin sopivammaksi?

Lähteet

Aarnio, A. 1989. Laintulkinnan teoria. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

2019. Henkivakuutus, säästö- ja sijoitusvakuutukset. Artikkelin Finen verkkosivuilla. Viitattu 21.4.2022. https://www.fine.fi/finanssitietoa/vakuutukset-ja-vahingot/henkivakuutus-saasto-ja-sijoitusvakuutukset.html#id_0.

Edita. N.d. KKO:2001:89. Artikkelin Editan verkkosivuilla. Viitattu 7.9.2022. <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/20010089>.

Hjelt, Y. 2019. Kuulutko niihin 700 000:een, joille myytiin vapaaehtoinen eläkevakuutus? Jatkaako vai lopettaa maksut – 9 kysymystä ja vastausta. Artikkelin Ylen verkkosivuilla. Viitattu 15.9.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-11000612>.

Jokela, A. 2022. Hovioikeusmenettely. 3., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 15.9.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Launiala, M. 2020. Korkeimman oikeuden ennakkopäätösjärjestelmä. Helsinki: Alma Talent Oy. Viitattu 16.9.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki: Talentum 2014. Viitattu 15.9.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Linna, T. 2019. Prosessioikeuden oppikirja. 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Pro. Viitattu 15.9.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Koulu, R & Lindfors, H. 2013. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. Helsinki: Unigrafia Oy.

Kuluttajaliitto. N.d. Velkaopas. Kuluttajaliiton sivuilta löytyvä opas. Viitattu 7.9.2022. <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/velkaopas/>.

Kääriäinen, J. 2012. Omistusasunnon säilyttäminen yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Viitattu 12.4.2022. <https://www.opuslex.fi/artikkelit/perhe-ja-perinto/omistusasunnon-sailyttaminen-yksityshenkilon-velkajarjestelyssa>.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 1993/57. Annettu 25.1.1993. Viitattu 15.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057>.

Norri, M. 2014. Laki ja miten sitä luetaan. Helsingin Kamari Oy. Viitattu 15.9.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

OP Sijoitusvakuutus. N.d. OP Ryhmän verkkosivuilta löytyvä informaatio. Viitattu 31.8.2022. <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/saastot-ja-sijoitukset/vakuutussaastaminen/op-sijoitusvakuutus>.

Surakka, J. 2019. Hovioikeus: Velkajärjestelyvelallisen yksilöllisiä eläkevakuutuksia ei tullut määrätä realisoitaviksi - asia palautettiin käräjäoikeuteen. Uutinen edilexin verkkosivuilla. Viitattu 22.7.2022. <https://www.edilex.fi/uutiset/60160>.

Surakka, J. 2020. Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen. Uutinen edilexin verkkosivuilla. Viitattu 22.7.2022. <https://www.edilex.fi/uutiset/63931>.

Surakka, J. 2020. Hovioikeus: Eläkevakuutus ei ollut sellaista varallisuutta, joka oli käytettävä velkojen suoritukseksi myös maksuohjelman päättymisen jälkeen. Uutinen edilexin verkkosivuilla. Viitattu 22.7.2022. <https://www.edilex.fi/uutiset/64495>.

Surakka, J. 2020. Hovioikeus: Eläkevakuutus oli käytettävä velkojen suoritukseksi. Uutinen edilexin verkkosivuilla. Viitattu 22.7.2022. <https://www.edilex.fi/uutiset/62755>.

Surakka, J. 2021. Hovioikeuskaan ei määrännyt velallisen eläkevakuutusta realisoitavaksi maksuohjelmassa. Uutinen edilexin verkkosivuilla. Viitattu 26.7.2022. <https://www.edilex.fi/uutiset/68806>.

Surakka, J. 2021. Toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus ei määrännyt eläkevakuutusta velkajärjestelyssä realisoitavaksi. Uutinen edilexin verkkosivuilla. Viitattu 25.7.2022. <https://www.edilex.fi/uutiset/70182>.

Velkajärjestely. 2020. Talous- ja velkaneuvonnan verkkosivuilta löytyvä informaatio. Viitattu 4.4.2022. <https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/pysaytavelkaantuminen/velkajarjestely.html>.

Velkajarjestelyyn.fi, 2020. Autosta velkajärjestelyssä. Viitattu 21.4.2022. <https://www.velkajarjestelyyn.fi/blogi/autosta-velkajarjestelyssa/>.

Tuomioistuinlaitos. 2021. Tuomioistuinlaitos. Tuomioistuinlaitoksen viralliset internetsivut. Viitattu 13.7.2022. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/tuomioistuinlaitos.html>.